

Migratieprofielen naar leeftijd voor de migratiebekkens en zones in de nieuwe ruimtelijke indeling

Didier Willaert

E-mail: dwillae@vub.ac.be

Interface Demography
Vakgroep Sociaal Onderzoek (SOCO)
Vrije Universiteit Brussel
Pleinlaan 2, 1050 Brussel

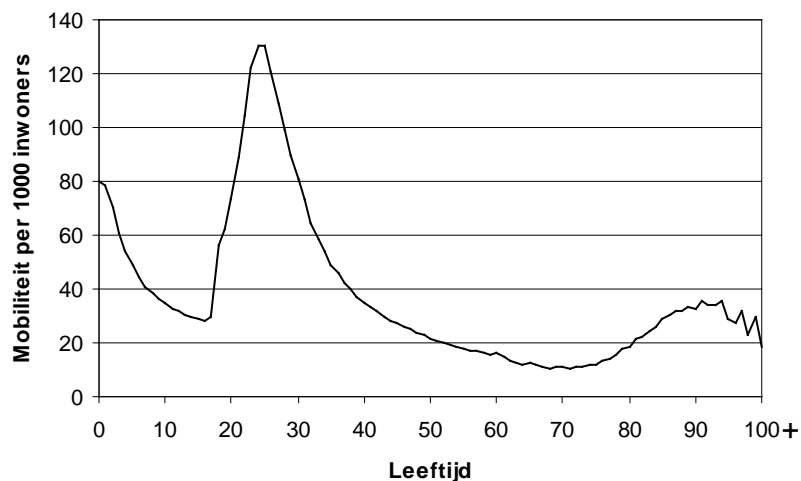
Working Paper 1999-6

Migratieprofielen naar leeftijd voor de migratiebekkens en zones in de nieuwe ruimtelijke indeling

Mobiliteit en leeftijd

De kans om te verhuizen varieert enorm tijdens de levensloop. Veruit de meeste verhuisbewegingen vinden plaats bij jongvolwassenen (Figuur 1). In deze levensfase grijpen namelijk een aantal processen plaats van huishoudensvorming en -expansie die aanleiding geven tot een hoge mobiliteit (studeren, alleen- of samenwonen, huwen, intrede op de arbeidsmarkt). Eens een job gevonden, gehuwd en kinderen gekregen, daalt het aantal verhuisbewegingen exponentieel. Dit is niet alleen het gevolg van een dalende risicobevoelking, maar ook van een sterk afnemende mobiliteit. Op latere leeftijd is nog één opvallende trendbreuk zichtbaar, namelijk na de leeftijd van 80 jaar (ten gevolge van overlijden van partner en verhuizingen naar bejaardeninstellingen).

Kinderen verhuizen veel minder frequent, behalve in de leeftijdsklasse van 0-4 jaar. De mobiliteit neemt snel af na de leeftijd van 1-2 jaar. Dit is enerzijds het gevolg van het feit dat deze kinderen mee verhuizen met hun ouders (gekoppelde migratie) en dat hoe ouder die ouders zijn, hoe lager hun mobiliteit wordt (Figuur 1). Anderzijds kan verondersteld worden dat eens de kinderen schoolplichtig zijn en een vriendenkring hebben opgebouwd, de ouders veel minder geneigd zullen zijn om te verhuizen en dit sociaal netwerk daardoor te verbreken.

Figuur 1: Gemiddelde jaarlijkse mobiliteit (immigratie plus emigratie per 1000 inwoners) naar leeftijd voor de periode 1994-96. Bron: Rijksregister

Huishoudenspositie en huisvesting

De relatie tussen mobiliteit en leeftijd wordt geïntegreerd in het begrip “levenscyclus” (Clark en Dieleman, 1996). Bij elke fase in de levenscyclus hebben huishoudens bepaalde eisen wat betreft grootte en type van woningen. Bij de overgang naar een andere fase in de levenscyclus

ontstaat een onevenwicht tussen de bestaande woonsituatie en de nieuwe eisen. Een migratiebeweging zal dan opnieuw naar een evenwichtstoestand leiden.

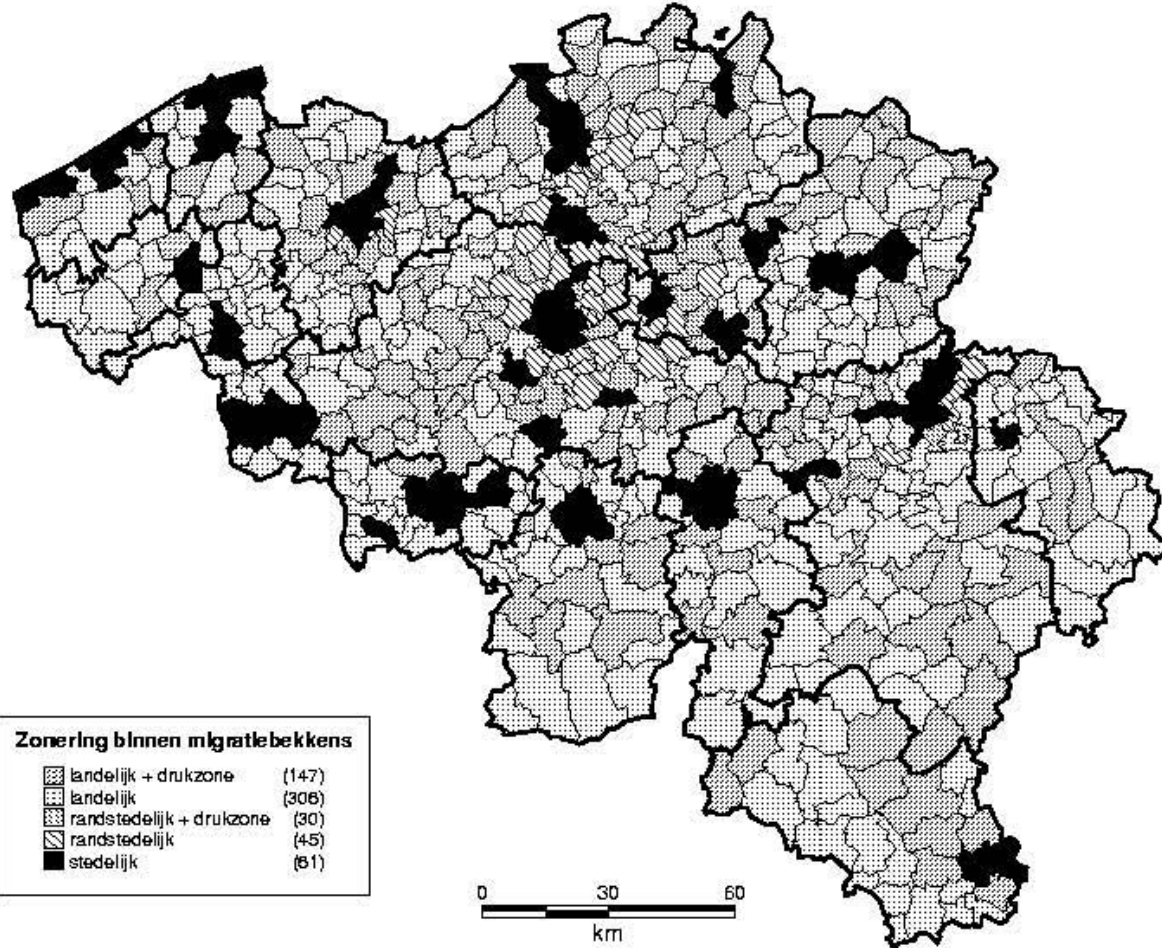
In de eerste levensjaren migreren individuen mee met de andere gezinsleden. Later zal dit individu het huis verlaten (bijvoorbeeld om te studeren) en zijn/haar intrede doen op de woningmarkt. Andere belangrijke levensfasen die de kans om te verhuizen sterk beïnvloeden, zijn huwen, kinderen krijgen, scheiden, het overlijden van de partner, van job veranderen en wijzigingen in het inkomensniveau. Deze verhuisbewegingen hebben ook een impact op de structuur van de woningmarkt. Zo zullen jongvolwassenen die zich voor het eerst op de woningmarkt begeven, veeleer verkiezen om een appartement te huren. Bij een gezinsexpansie (trouwen en kinderen krijgen) voldoet een appartement niet meer aan de eisen van het huishouden (woonoppervlakte te beperkt, geen tuin aanwezig, enz.) en wordt uitgekeken naar een eengezinswoning, waarvan men bij voorkeur eigenaar van wil worden. Alleenstaanden, éénooudergezinnen en cohabitanten zonder kinderen, daarentegen, wonen systematisch meer in appartementen (Deboosere *et al.*, 1997).

Dit alles heeft uiteraard ruimtelijke gevolgen. Gezinnen met kinderen zullen zich bij voorkeur vestigen in randstedelijke of landelijke gemeenten met een hoog aanbod aan eengezinswoningen of een hoge stock aan bebouwbare percelen. Ook het inkomen speelt een niet onbelangrijke rol in de beslissing om in een bepaalde gemeente of een bepaald woningtype te gaan wonen. Gezien de beperkte stock aan nog bebouwbare percelen en het daaruit vloeiend hoog prijsniveau van dure randstedelijke gemeenten rond Antwerpen, Brussel, Gent en Leuven, is er een toenemende uitspreiding van migranten naar landelijke gemeenten waar nog een relatief groot aantal goedkope percelen beschikbaar zijn (zie Willaert, 1999). Alleenstaanden zijn oververtegenwoordigd in de stedelijke gebieden. Ook éénooudergezinnen en samenwonenden zonder kinderen wonen bij voorkeur in de stad. Hier primeren ongetwijfeld de ligging van de woning in de nabijheid van een aantal faciliteiten. Een ander verschijnsel is de ruimtelijke segregatie van hoog opgeleide (en vaak alleenstaande) jongeren in herwaardeerde, centraal gelegen, stadswijken. Een voorbeeld daarvan is de buurt van de Dansaertstraat in Brussel. Wat uiteindelijk waargenomen wordt is een verdeling van het woningpatrimonium over verschillende typen van huishoudens, gestuurd door een combinatie van factoren zoals de prijs, ligging, oppervlakte, uitrusting van de woning, de financiële draagkracht van het gezin, de beroepscategorie, de levensfase of de relatievorm waarin de partners zich bevinden (Surkyn en Lesthaeghe, 1999).

Migratiesaldo naar leeftijd

Migratiebewegingen verschillen in grote mate naargelang het functioneel niveau (stedelijk, randstedelijk of landelijk) (Willaert, 1999) (Kaart 1). Maar binnen de functionele niveaus zijn er ook belangrijke verschillen naar leeftijd.

Kaart 1 Ruimtelijke indeling binnen migratiebekkens (Willaert, 1999a): zie volgende blz.

Figuur 2 toont de migratiesaldi voor de periode 1994-96 (gecumuleerde aantallen voor deze driejaarlijkse periode). Uit deze cijfers kunnen volgende punten naar voren worden geschoven:

(a) voor de grootstedelijke bekkens met een randstedelijke zone (Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven en Luik):

- De stedelijke zones hebben een hoog vestigingsoverschot in de leeftijdscategorie van 18 tot 26-28 jaar. Hier blijkt duidelijk de aantrekkingskracht van steden (onderwijs- en tewerkstellingsfunctie) voor studenten en jonge werknemers. Eens na de leeftijd van 26-28 jaar (maar voor de leeftijd van 40 jaar), verlaat men massaal (terug) de stad. Datzelfde patroon vindt men terug bij de kinderen jonger dan 10 jaar (gekoppelde migratie). In sommige bekkens zijn er nog twee kleine pieken van vertrekoverschot uit de steden zichtbaar: rondom de pensioenleeftijd en rondom de leeftijd van 80-90 jaar.
- De figuur van het migratiesaldo naar leeftijd van de randstedelijke zones vertoont vrijwel het tegengestelde profiel als dat van de stedelijke zone. Tussen 18 en 26-28 jaar is er een groot vertrekoverschot. In de randstedelijke drukzone is dit iets minder uitgesproken. Het zijn voornamelijk jonge kinderen (0-5 jaar) en jonge dertigers die zich in het randstedelijk gebied vestigen.
- De landelijke zones hebben ongeveer een zelfde migratieprofiel naar leeftijd dan de randstedelijke zone. Enkel het vertrekoverschot ligt (vooral in de landelijke drukzone) lager.
- De grootstedelijke migratiebekkens, behalve Luik, hebben een vestigingsoverschot t.o.v. de Belgische gemeenten die niet tot het betreffende bekken behoren (cfr. “buiten bekken”) in de leeftijdscategorie 20-30 jaar. Deze lange afstandsmigratie kan in verband worden gebracht met de tewerkstellings- en onderwijsfunctie van grote steden. In het bekken Brussel is er voor alle andere leeftijden (en vooral bij jonge kinderen, dertigers en 50 tot 70-jarigen) een vertrekoverschot. In het bekken Leuven is de toestroom van buiten het bekken in de leeftijdsgroep 20-30 jaar even groot als het vestigingsoverschot in de stedelijke zone in dezelfde leeftijdsklasse.

(b) voor de overige bekkens:

- In de stedelijke zones van deze bekkens is de piek van het vestigingsoverschot veel minder positief en manifesteert zich ook op een iets jongere leeftijd (rondom de leeftijd van 18-22 jaar) dan bij de grootstedelijke bekkens. Tezeldertijd begint het vertrekoverschot op een jongere leeftijd (22-23 jaar). Uitschieters zijn Aarlen, waar het vestigingsoverschot bijna uitsluitend piekt tussen 20 en 30, en Brugge en Oostende, waar een tweede belangrijk vestigingsoverschot tussen de leeftijd van 50 en 70 jaar voorkomt. Dat laatste is natuurlijk het gevolg van de enorme aantrekkingskracht van de kustgemeenten op (brug-)gepensioneerden. Een ander punt is dat het vertrekoverschot van kinderen veel minder uitgesproken is dan bij de bekkens Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven en Luik.
- Een aantal opmerkelijke migratieprofielen voor de landelijke zones zijn: (a) het bekken Kortrijk met een significant vertrekoverschot in de leeftijd tussen 20 en 30 jaar, maar geen of

nauwelijks een vestigingsoverschot na de leeftijd van 30 jaar zoals in de meeste andere bekkens; (b) een uitgesproken vestigingsoverschot rond de leeftijd van 28-32 jaar in de landelijke drukzone van het bekken Roeselare; (c) een hoog negatief migratiesaldo van twintigers in de landelijke drukzone van Hasselt-Genk; (d) positieve migratiesaldi in de landelijke zones van het bekken Aarlen voor vrijwel elke leeftijd (alleen in de leeftijdsklasse van 20 tot 30 jaar van de landelijke zone is er een vertrekoverschot).

- De meeste bekkens verliezen volop twintigers ten gunste van buiten het bekken gelegen gemeenten. Uitzondering is Aarlen dat juist in deze leeftijdscategorie migranten van buiten het bekken aantrekken. Ook de aantrekkingskracht van de kustgemeenten (bekkens Oostende en Brugge) op gepensioneerden van buiten het bekken komt ook op deze figuren duidelijk naar voren.

Figuur 3 toont vijfjaarlijkse migratiesaldi per 1000 inwoners van de betrokken zone. Deze relatieve cijfers maken een vergelijking van de verschillende zones tussen de bekkens mogelijk. De belangrijkste conclusies hieruit zijn:

- In de stedelijke zone is het vestigingsoverschot in de leeftijdscategorie 20-24 jaar veruit het hoogst in het bekken Leuven (aantrekking van studenten). Dit geldt eveneens voor het vertrekoverschot van jonge kinderen en dertigers. Het vestigingsoverschot van twintigers in de bekkens zonder randstedelijke zone is, op Aarlen na, veel lager (het migratiesaldo per 1000 inwoners is er steeds minder dan 10) dan in de bekkens die wel een randstedelijke zone bezitten. De typische migratieprofielen van Brugge, Oostende en Aarlen komen duidelijk naar voren. Voornamelijk grote steden, en in mindere mate sommige regionale steden, stoten ook ouderen (vooral 75-plussers) af.

- Voor de randstedelijke zones zijn de verschillen tussen de bekkens miniem. Opvallend is wel dat in de randstedelijke drukzone van het bekken Leuven er voor elke leeftijdscategorie een vestigingsoverschot is.

- De landelijke zones van de bekkens Leuven, Oostende en Brugge hebben een veel hoger vestigingsoverschot in de leeftijdsklassen 25-34 en 0-9 jaar dan alle andere bekkens. In de landelijke drukzone geldt dit alleen voor het bekken Leuven. Een ander punt is dat de vestigingsoverschotten in de landelijke drukzones tot tweemaal hoger zijn dan in de landelijke zones zonder druk. En het vertrekoverschot in de leeftijdscategorie van 20 tot 24 jaar is in de Waalse landelijke zones over het algemeen hoger dan in de Vlaamse landelijke zones.

- De afwijkende profielen van de lange afstandsmigratie (“buiten bekken”) zijn (a) Brussel en Aarlen die een vestigingsoverschot hebben in de leeftijd tussen 20 en 30 jaar (in tegenstelling tot de andere bekkens die in die leeftijdscategorie een vertrekoverschot bezitten), en (b) Charleroi, Hasselt-Genk en Kortrijk met een zeer hoog vertrekoverschot in dezelfde leeftijdsklasse.

- Boven de leeftijd van 75 jaar treden significante schommelingen in het migratiesaldo per 1000 inwoners op (ten gevolge van de zeer beperkte risicopopulatie in deze leeftijdscategorieën).

Conclusie

De migratiebewegingen naar leeftijd voor de verschillende zones binnen de migratiebekkens vertonen een duidelijk profiel. In de stedelijke zones is er een vestigingsoverschot in de leeftijdsklasse van 18 tot 26-28 jaar (die veruit de hoogste mobiliteit bezitten), terwijl de randstedelijke zones (en in mindere mate de landelijke zones) in dezelfde leeftijdscategorie door een vertrekoverschot worden gekenmerkt. Het omgekeerde verschijnsel doet zich voor in de leeftijdsklasse van 28 tot 40 jaar. Steden stoten ook ouderen (voornamelijk 75-plussers) en kinderen (voornamelijk jonger dan 10 jaar) af. In de kleinere, perifeer gelegen bekkens, met een minder groot aanbod aan arbeidsplaatsen, is de grootte-orde van het vestigingsoverschot van jongvolwassenen in de stedelijke zone duidelijk lager en manifesteert zich op een iets jongere leeftijd (18-22 jaar). De bekkens Oostende, Brugge en Aarlen bezitten enigszins afwijkende migratieprofielen. De eerste twee bekkens hebben een uitgesproken vestigingsoverschot rondom de leeftijd van 60 jaar (pensioenmigraties), en in Aarlen wordt de leeftijdsklasse 25-49 jaar, in tegenstelling tot alle andere bekkens, gekenmerkt door een positief migratiesaldo per 1000 inwoners.

De relatie tussen leeftijd en mobiliteit heeft een duidelijke impact op de woningmarkt. Zo zullen getrouwde koppels met kinderen veeleer een ééngezinswoning met tuin verkiezen boven een klein appartement in een lawaaijerige stadswijk. Daartegenover zijn de woningeisen van alleenstaanden zeer verschillend. Het is duidelijk dat de leeftijd alleen onvoldoende is om de ruimtelijke weerslag van verhuisbewegingen op de woningmarkt te bestuderen. Huisvesting is een typisch huishoudensgebonden behoefte en vereist daarom een huishoudensgerichte aanpak, ook in combinatie met verhuisbewegingen. Het lopend onderzoek op het Steunpunt Demografie betreffende de opsplitsing van migraties naar huishoudentype zal op dat vlak meer inzicht verschaffen.

Referenties

Clark, W.A.V. en F. Dieleman (1996), *Households and housing. Choices and outcomes in the housing market*, Center for Urban Research, New Jersey.

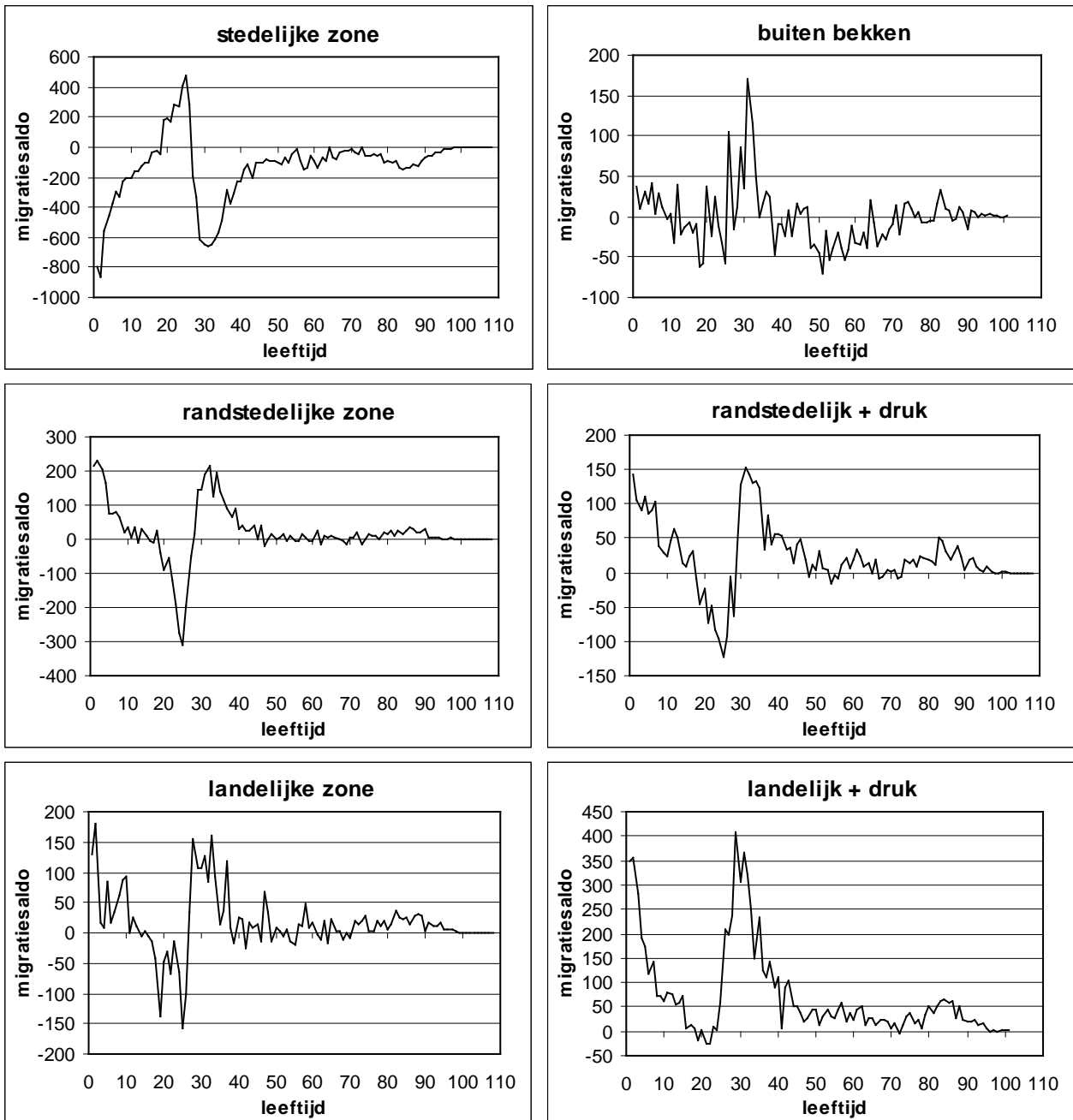
Deboosere, P., R. Lesthaeghe, J. Surkyn, P.-M. Boulanger en A. Lambert (1997), *Huishoudens en gezinnen*, Volkstellingsmonografie nr. 4, Nationaal Instituut voor de Statistiek.

Surkyn, J. en R. Lesthaeghe (1999), Een raming van de socio-demografische woningbehoefte in Vlaanderen aan de hand van de LIPRO-huishoudensprojectie (1996-2010), in: *Wonen onderzocht 1995-1999*, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap/Afdeling Woonbeleid, Brussel.

Willaert, D. (1999), Een nieuwe ruimtelijke indeling voor de studie van interne migratiebewegingen, Working Paper 1999-2, Steunpunt Demografie, Vrije Universiteit Brussel.

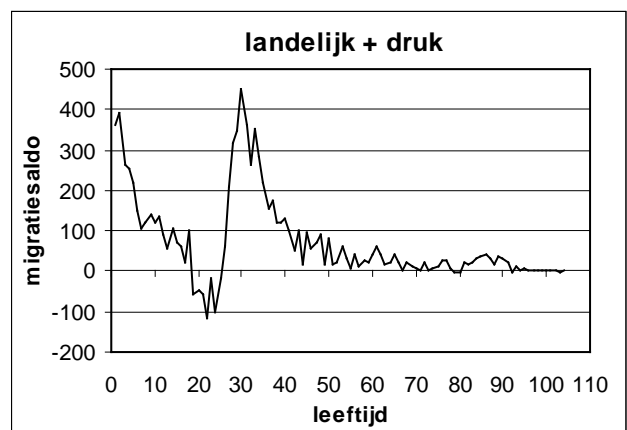
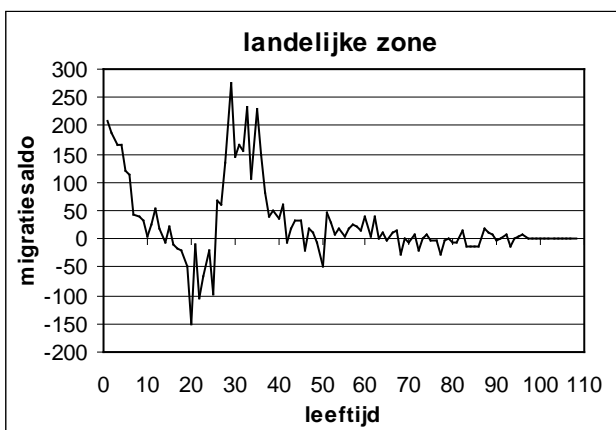
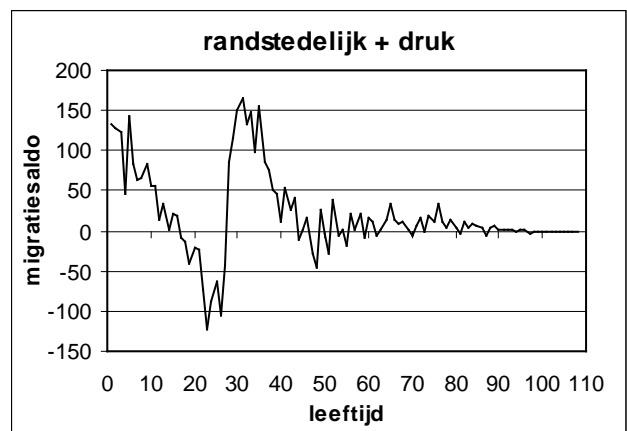
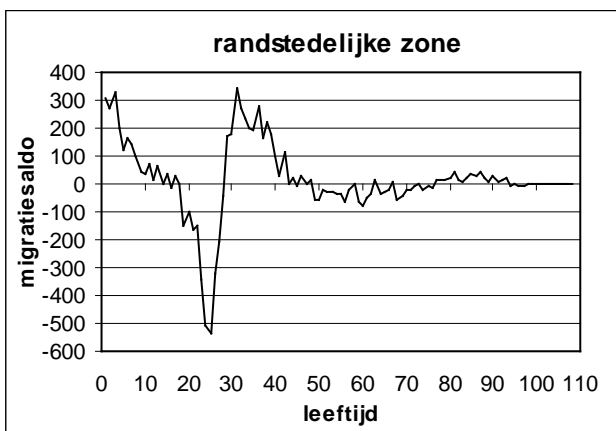
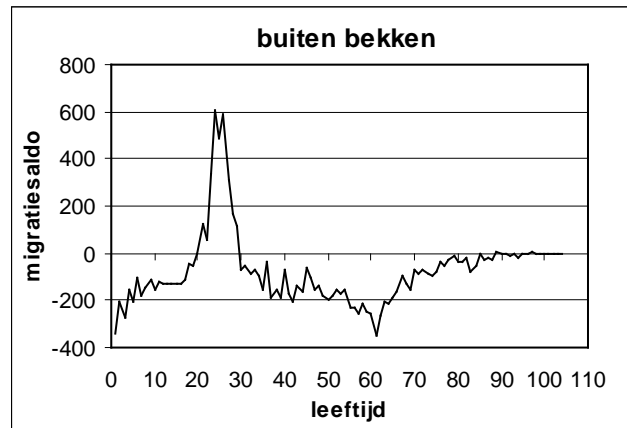
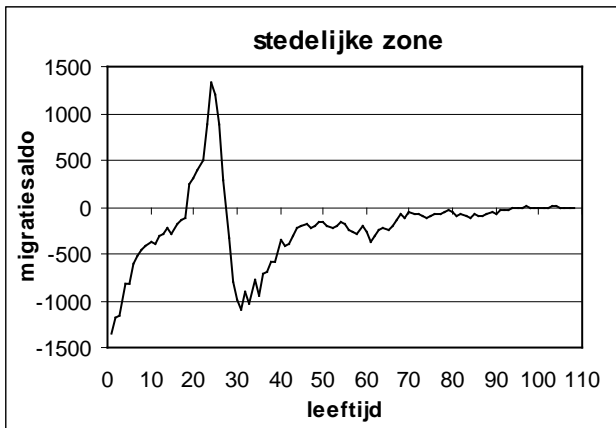
Figuur 2: Intern migratiesaldo naar leeftijd voor de verschillende zones en migratiebekkens, gecumuleerde aantallen voor de periode 1994-96

Bekken Antwerpen

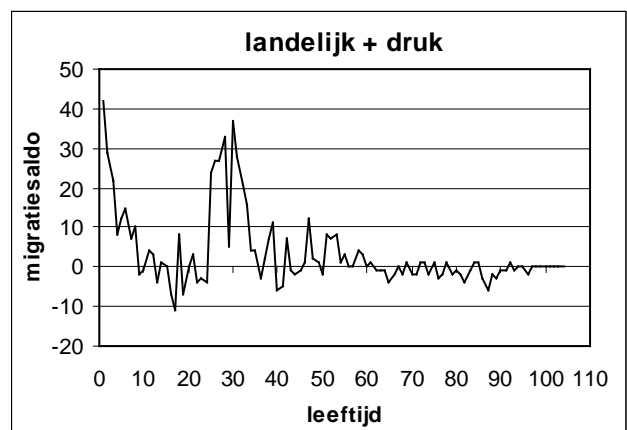
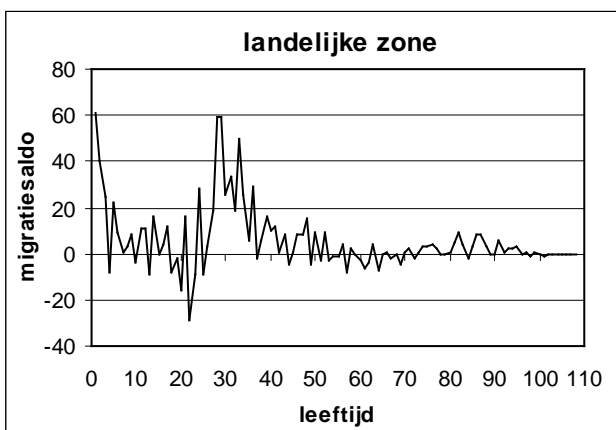
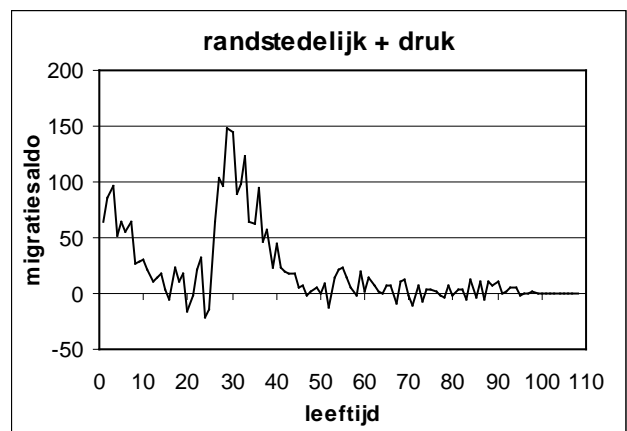
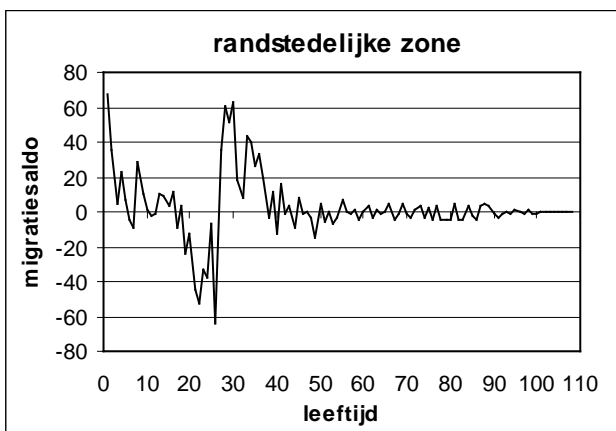
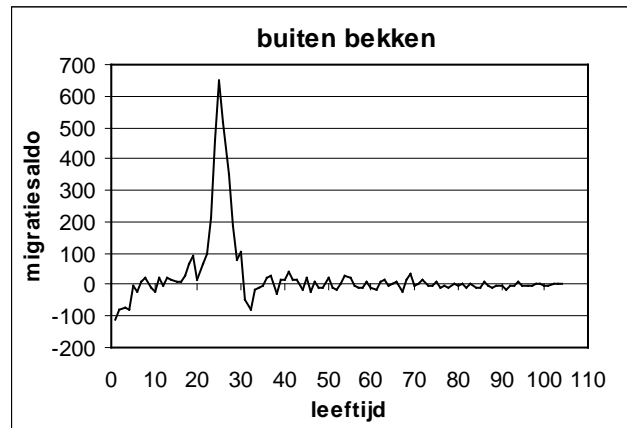
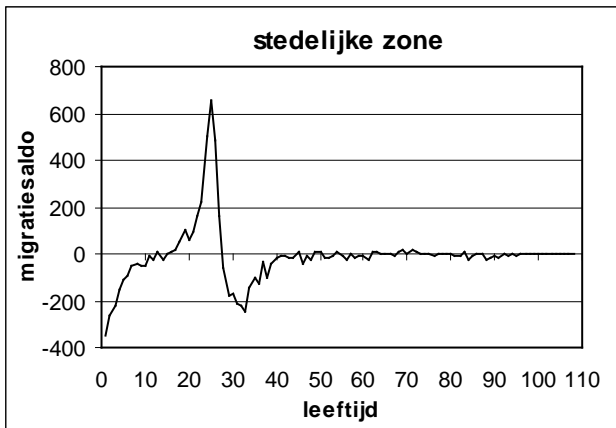

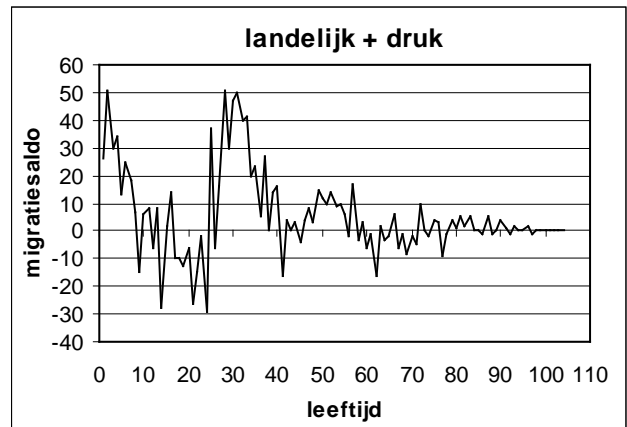
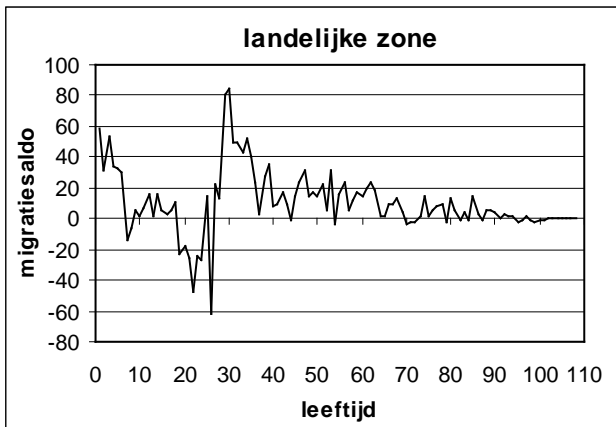
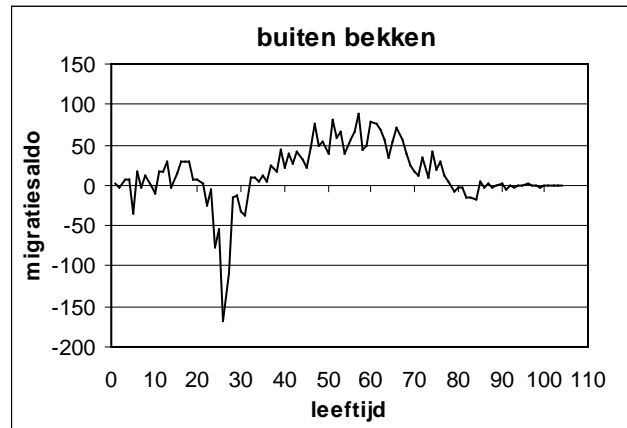
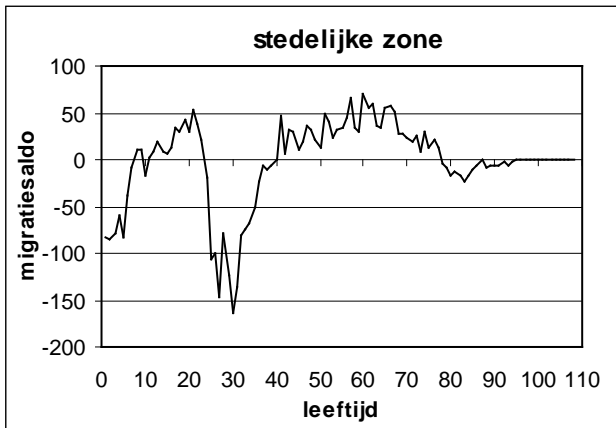
Bekken Brussel

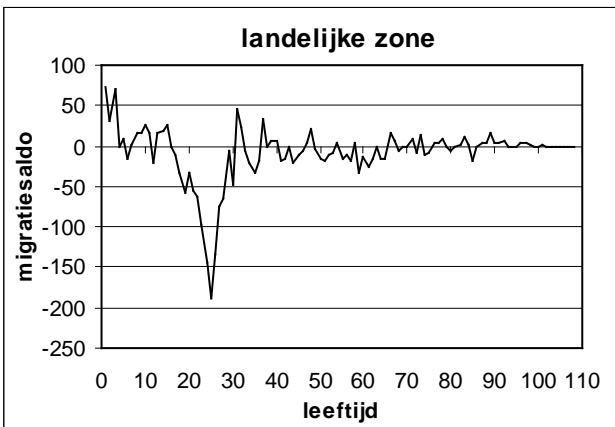
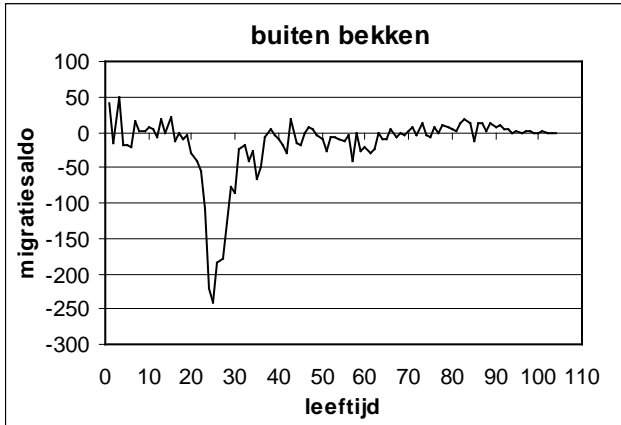
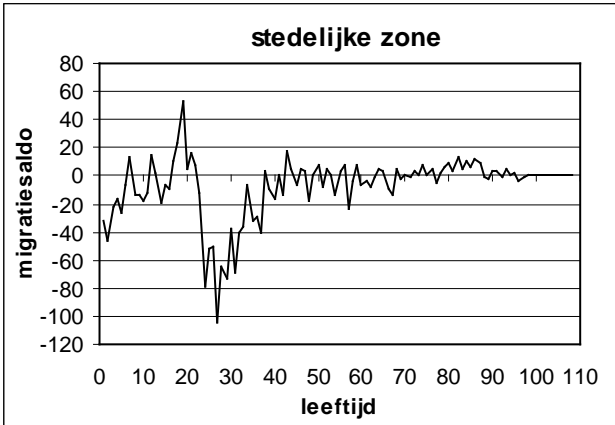
Bekken Leuven

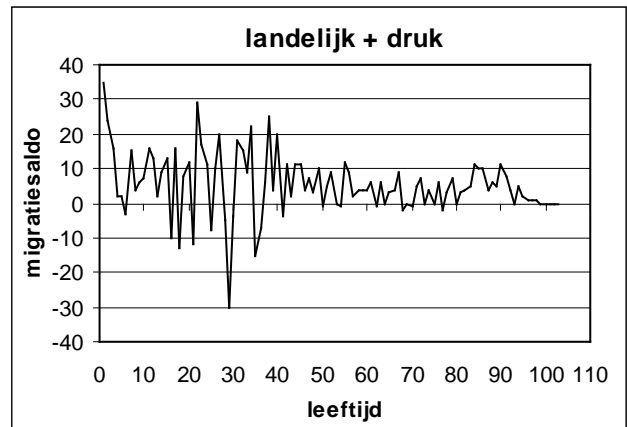
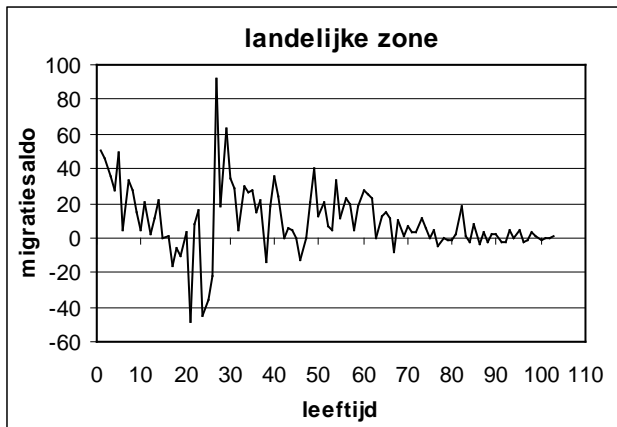
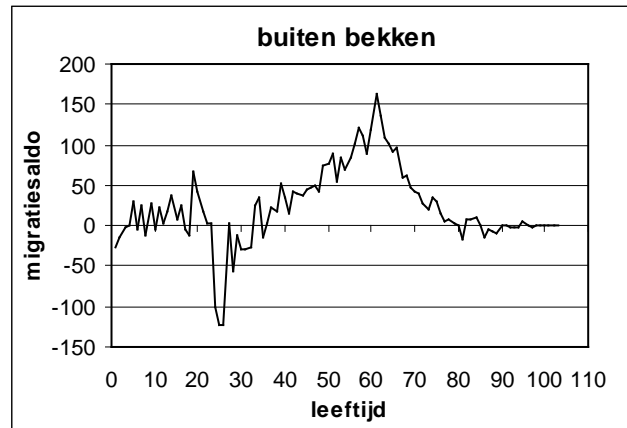
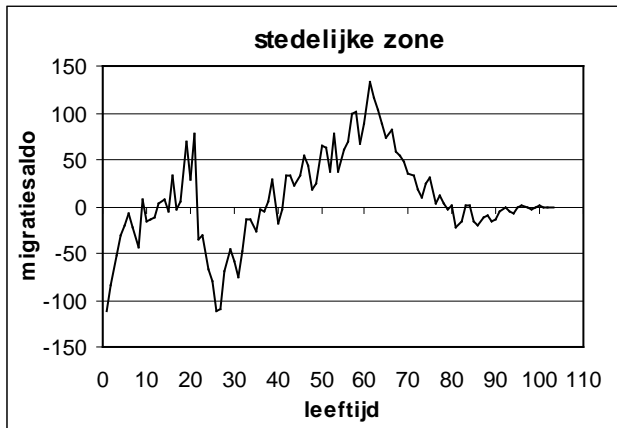
Bekken Brugge

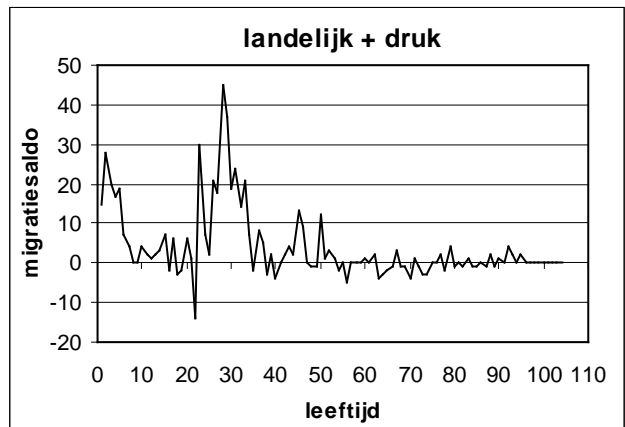
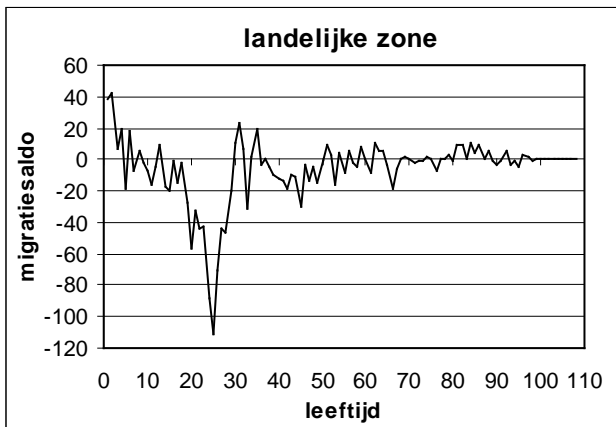
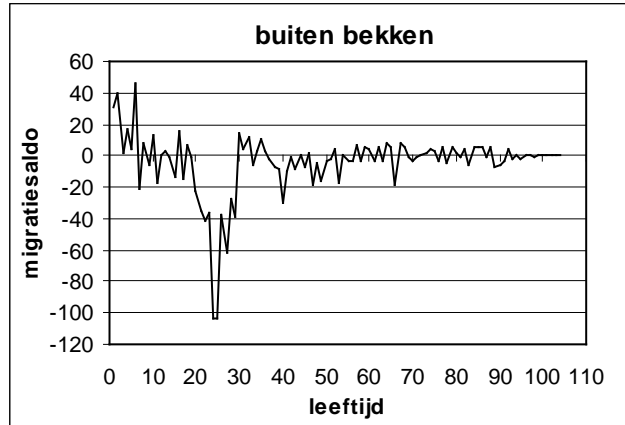
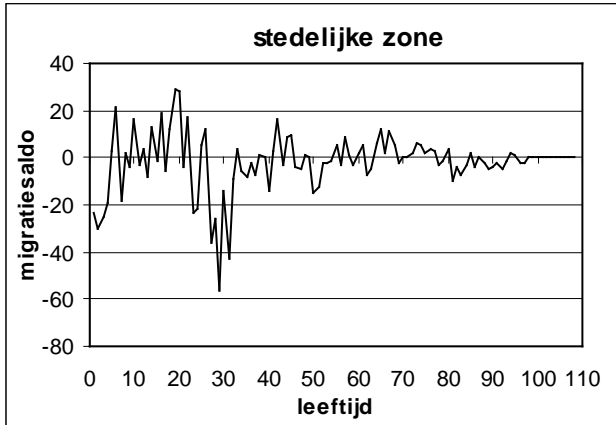
Bekken Kortrijk

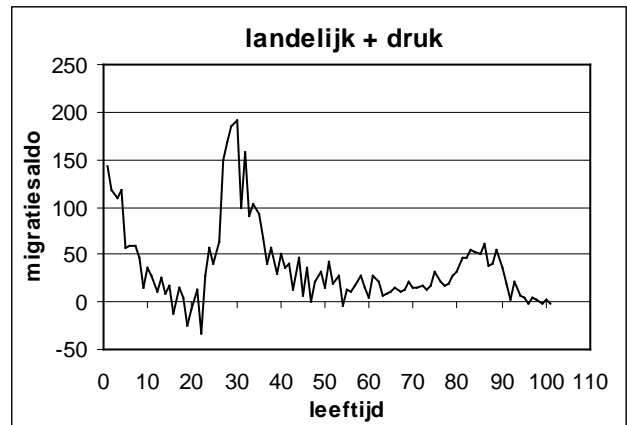
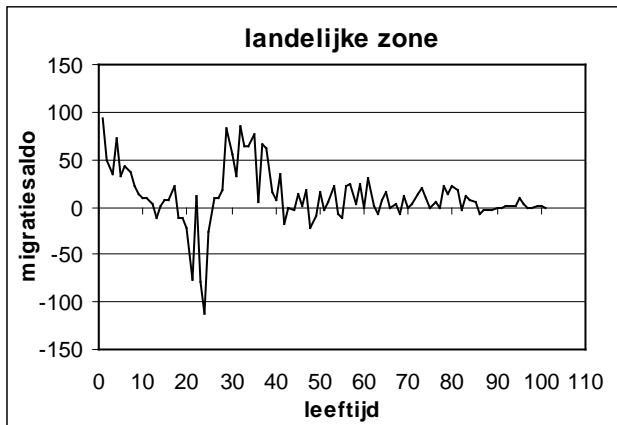
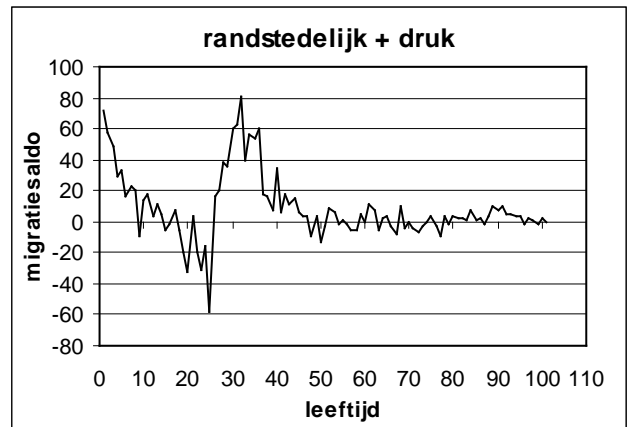
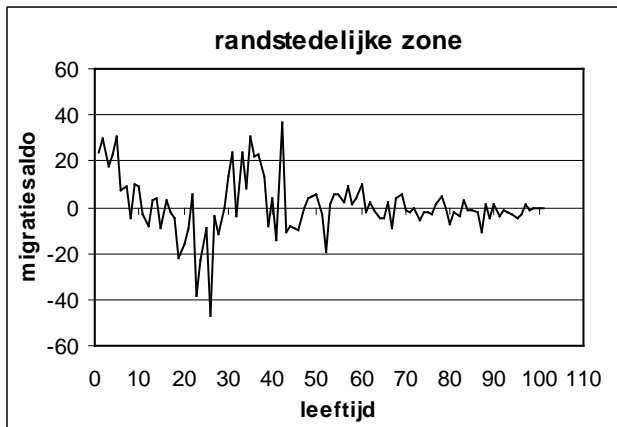
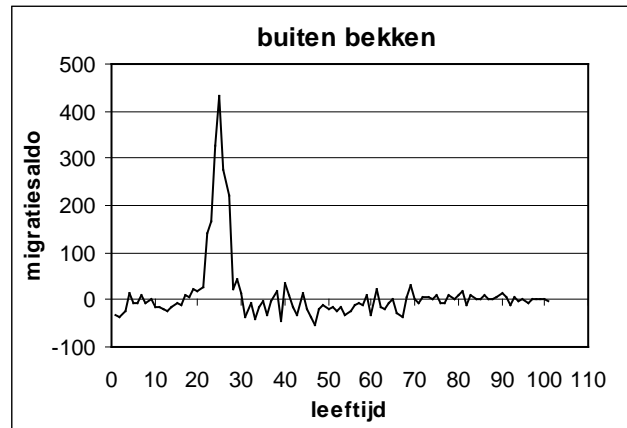
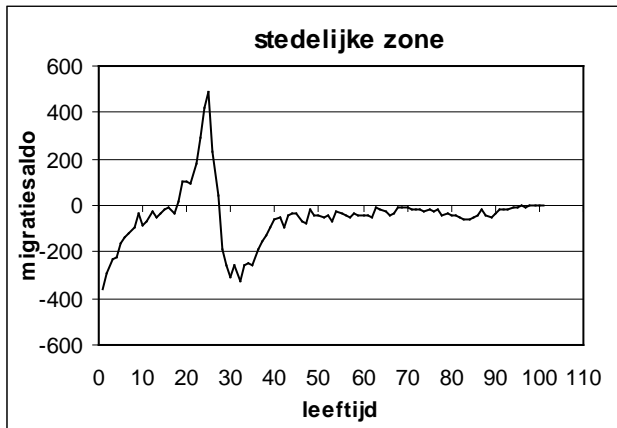
Bekken Oostende

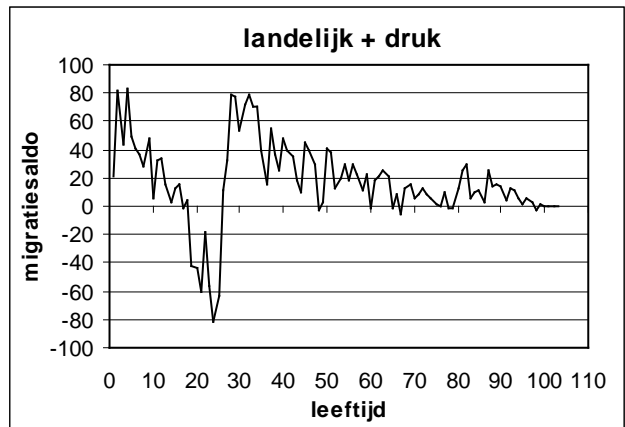
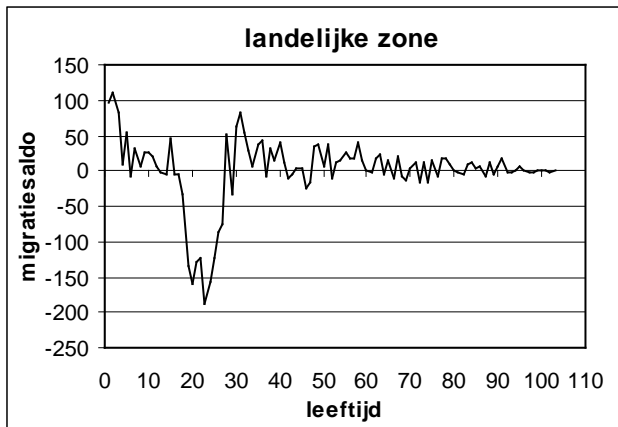
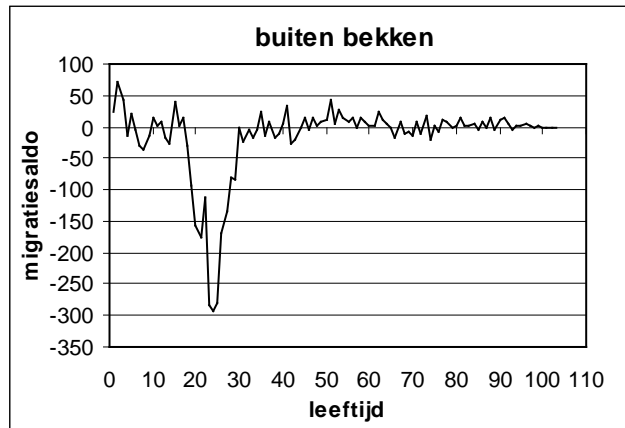
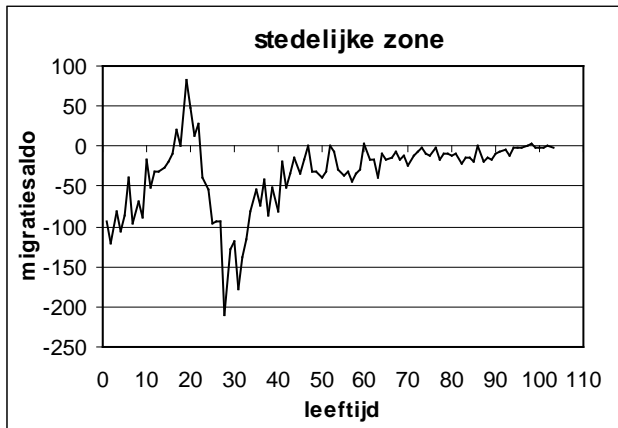
Bekken Roeselare

Bekken Gent

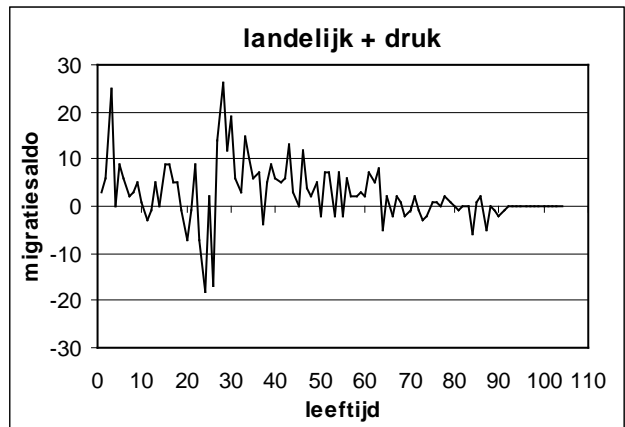
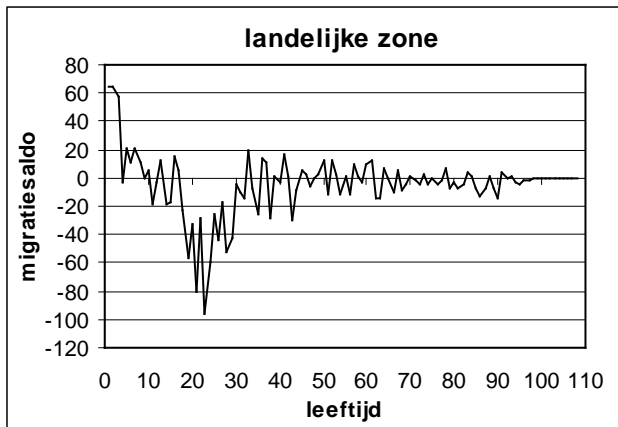
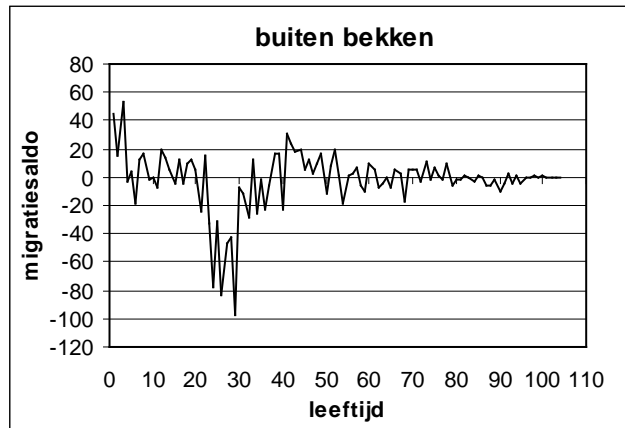
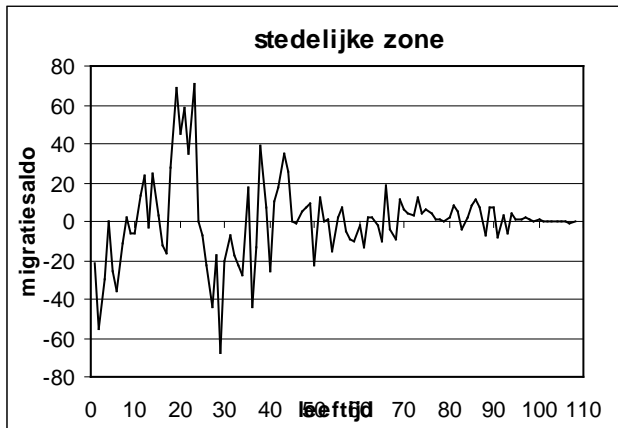

Bekken Charleroi

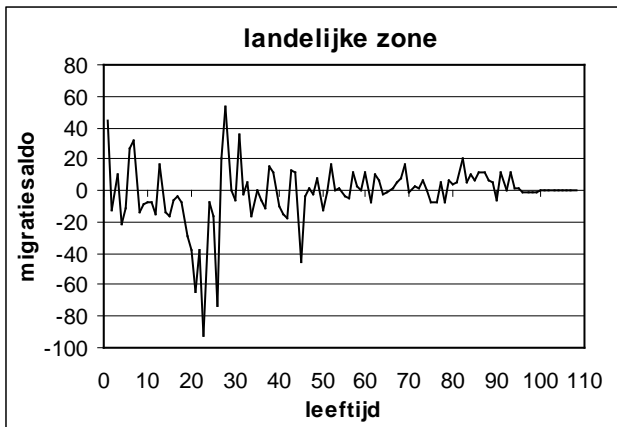
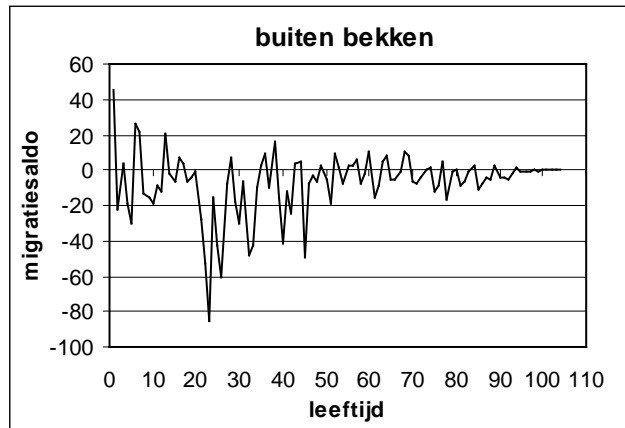
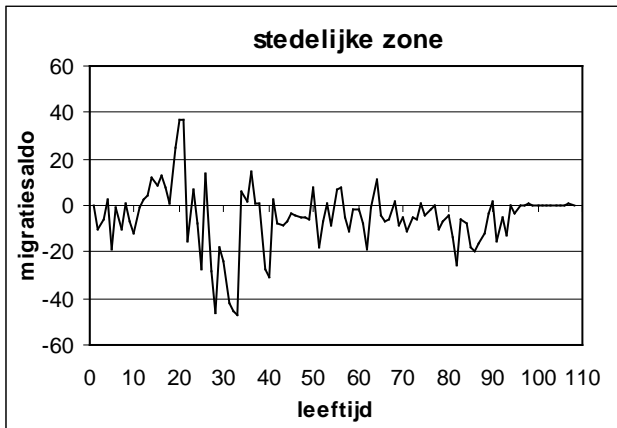

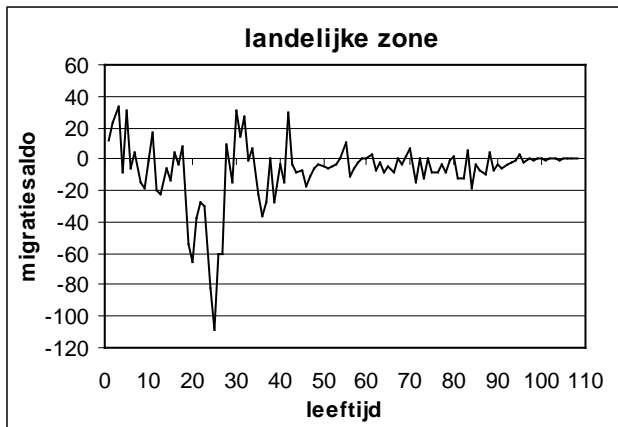
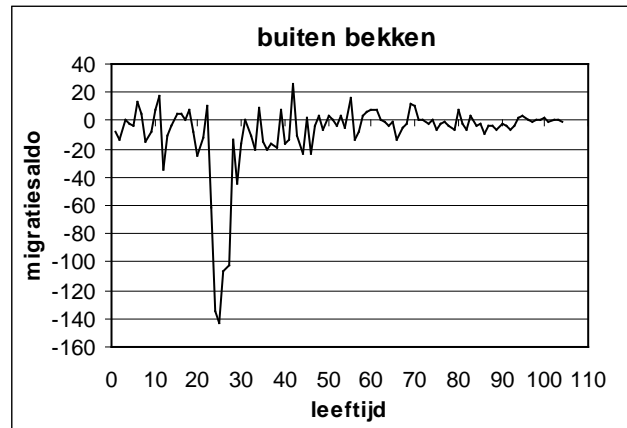
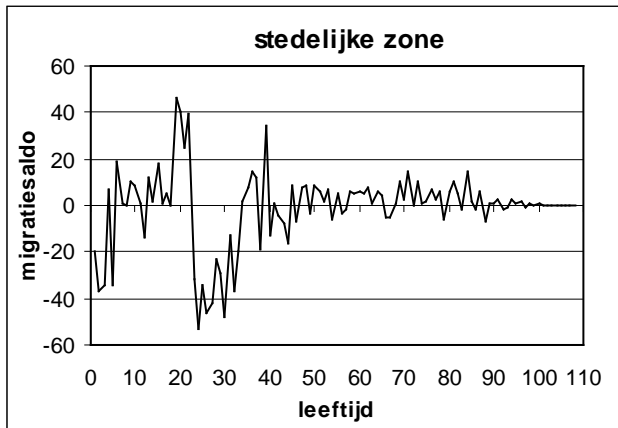
Bekken Bergen

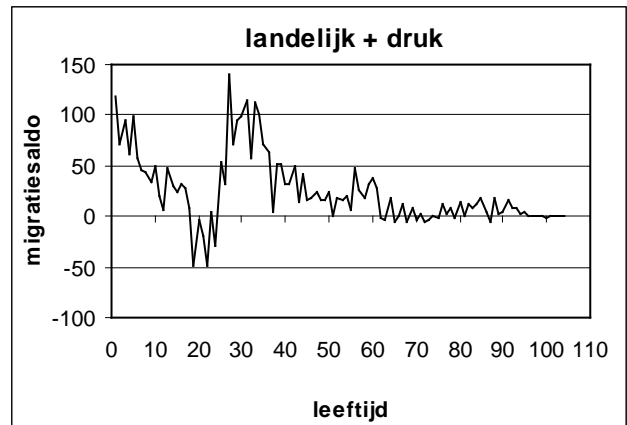
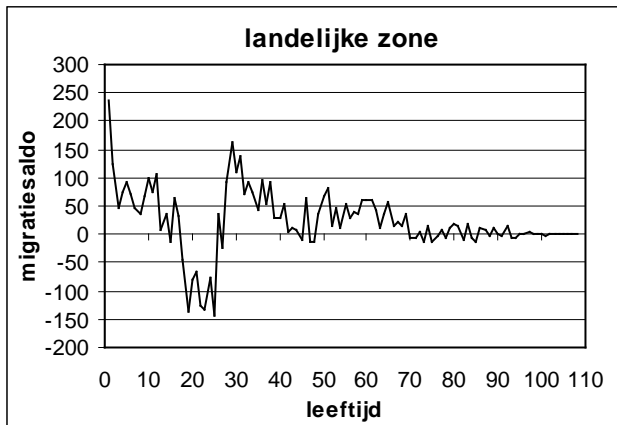
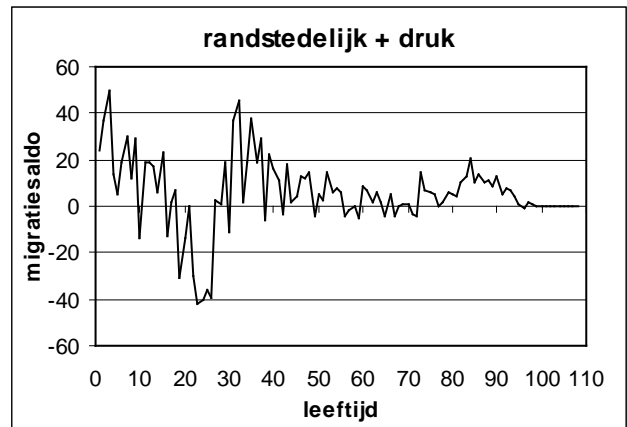
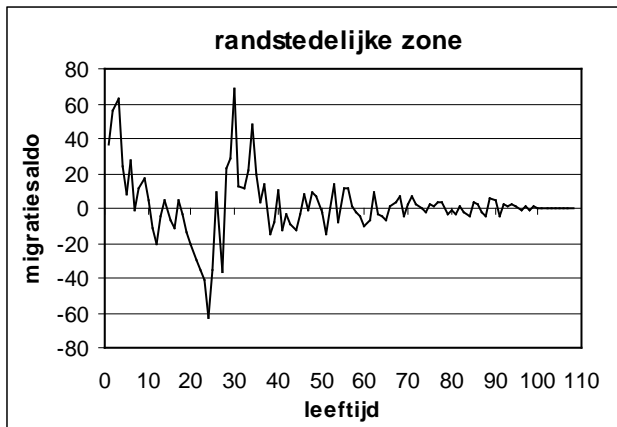
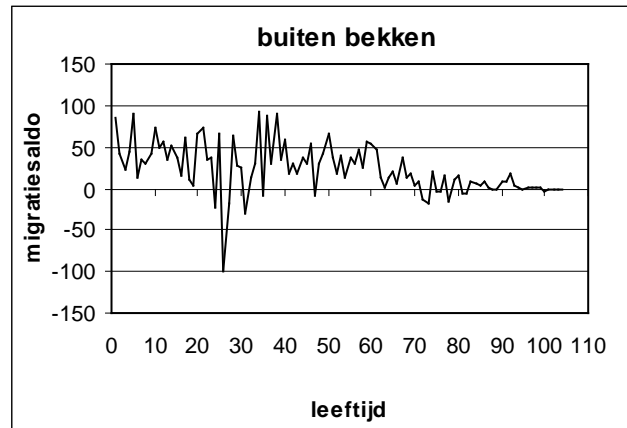
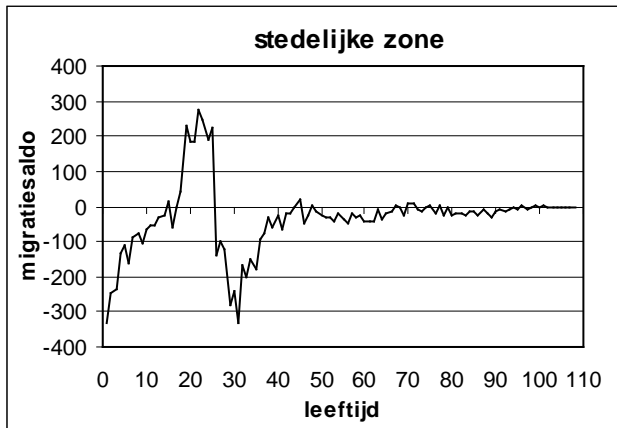
Bekken La Louvière

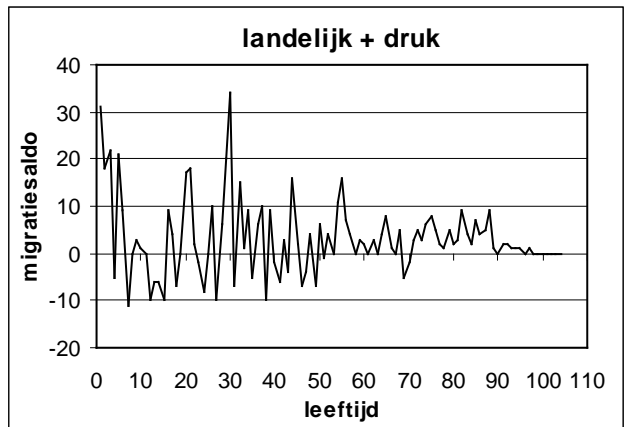
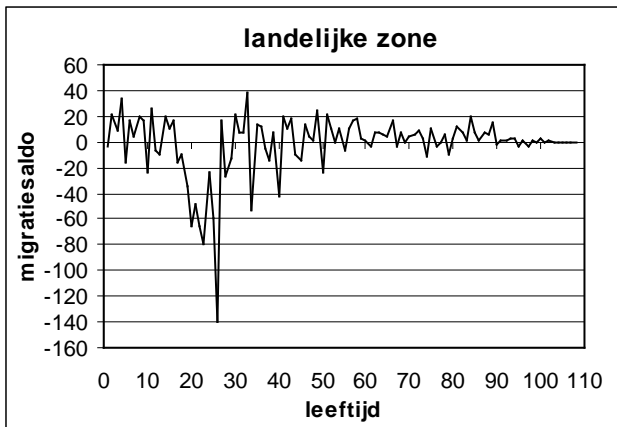
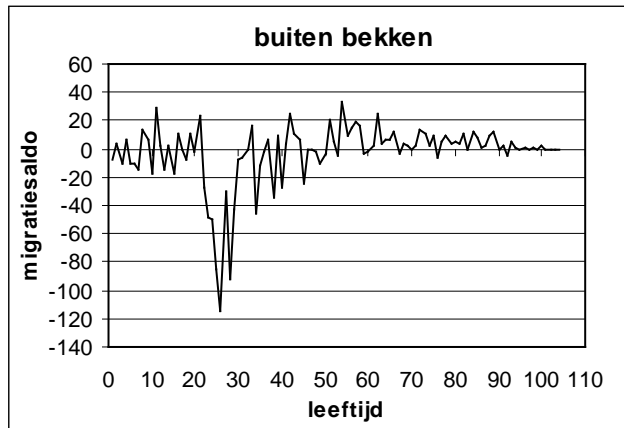
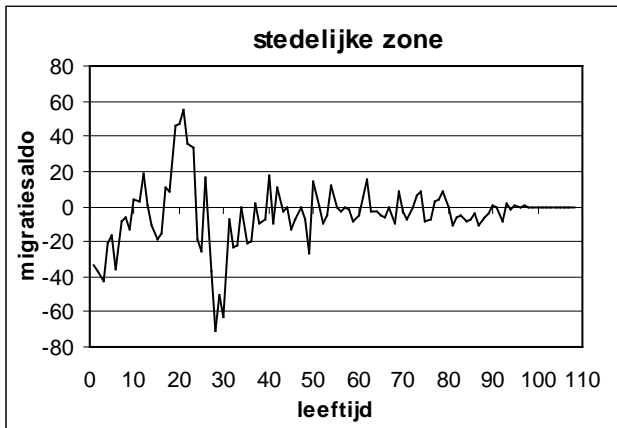
Bekken Doornik

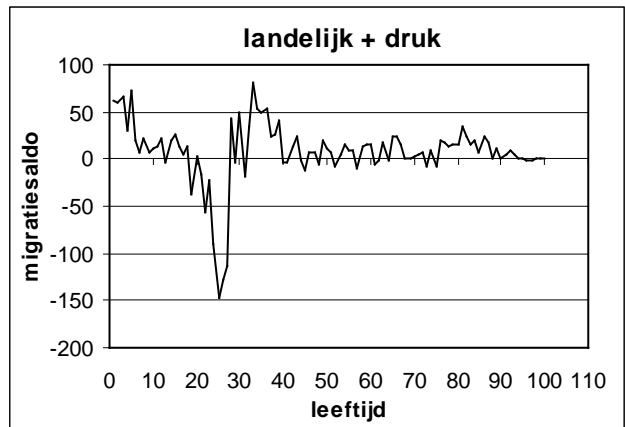
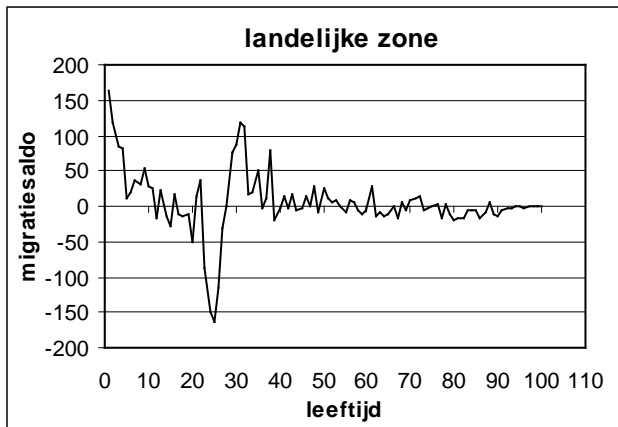
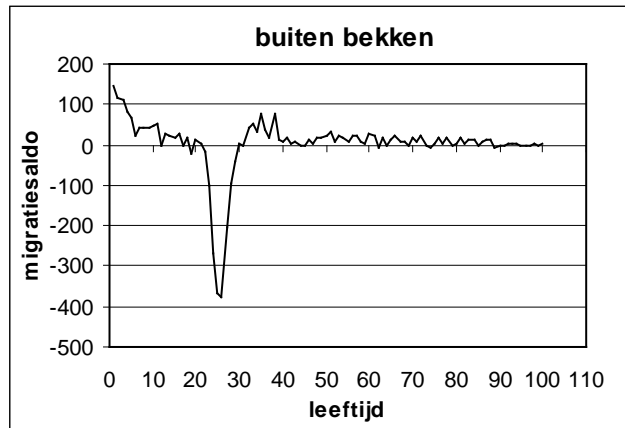
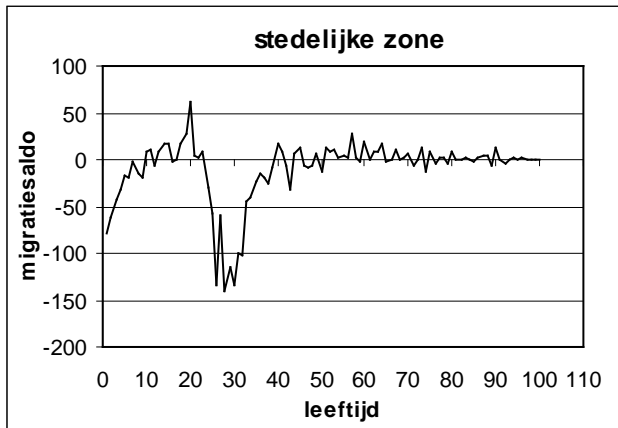
Bekken Luik

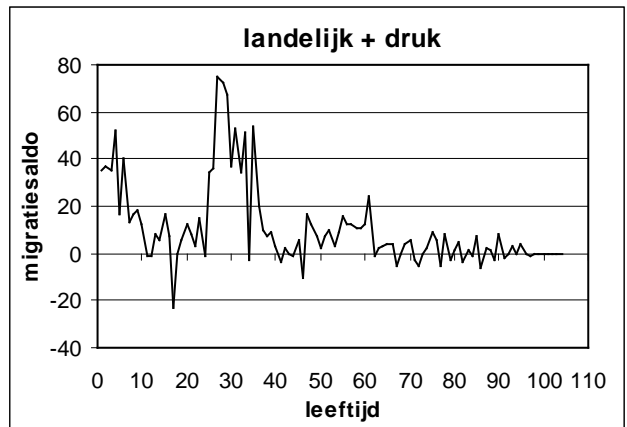
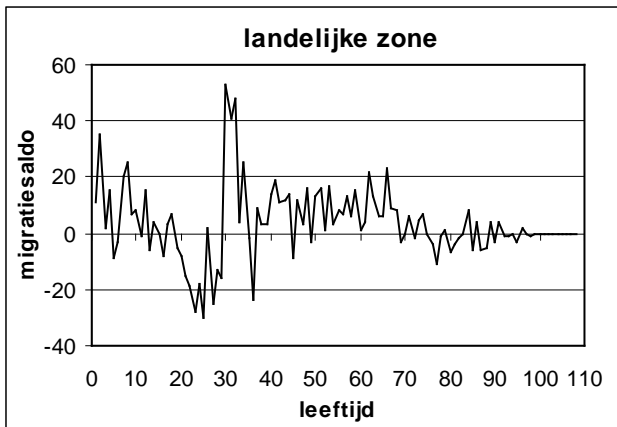
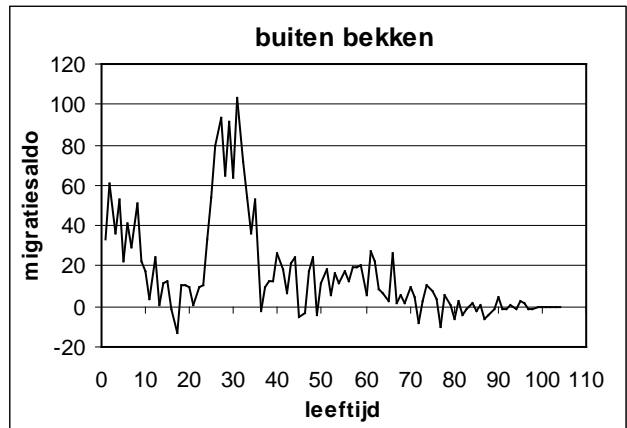
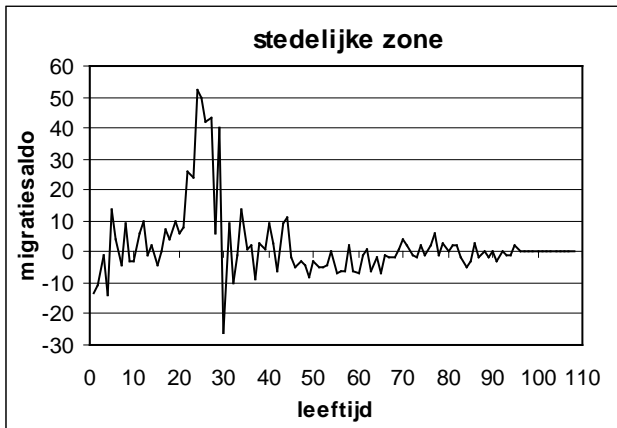
Bekken Verviers

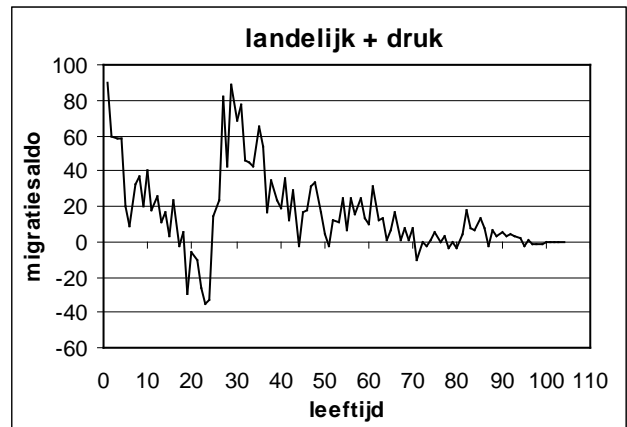
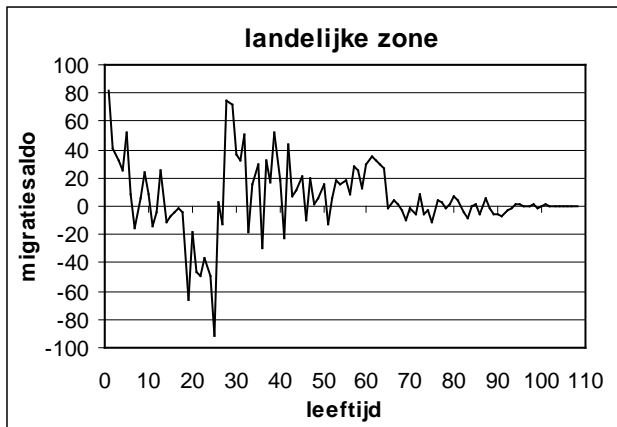
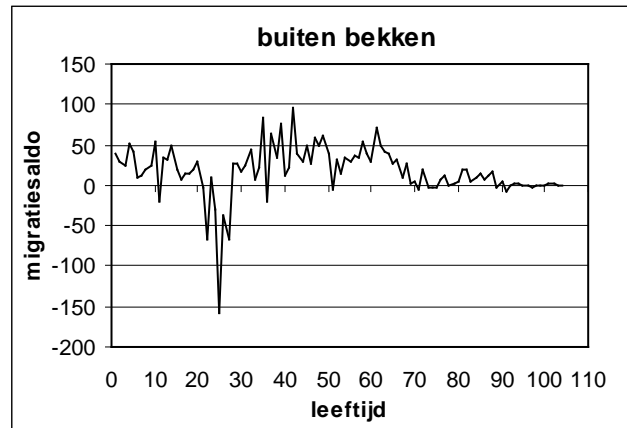
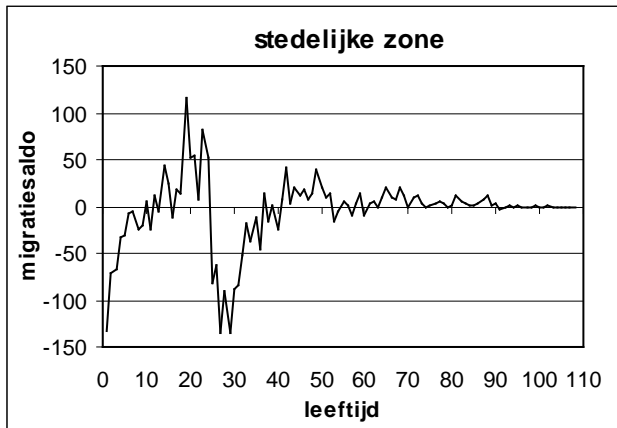
Bekken Hasselt-Genk

Bekken Aarlen

Bekken Namen

Figuur 3: Gemiddeld jaarlijks intern migratiesaldo per 1000 inwoners naar leeftijd voor de verschillende zones in een migratiebekken en voor de periode 1994-96

